

Nadawanie mowy i jej odbiór są zależne od funkcjonowania mózgu, narządów mownych (oddechowych, fonacyjnych i artykulacyjnych) i narządu słuchu, warunkującego słyszenie i rozumienie mowy innych osób, a także kontrolę mowy własnej. W percepcji mowy w pewnym stopniu bierze udział także narząd wzroku, który umożliwia odczytywanie mowy z ruchu warg. Rozwój mowy dziecka od narodzin do 7. roku życia można podzielić na cztery okresy: okres melodii, okres wyrazu, okres zdania i okres swoistej mowy dziecięcej.

Etapy rozwoju mowy

- Okres melodii – **rozwój mowy** od urodzenia do 1 roku życia
- Okres wyrazu – **rozwój mowy u dziecka** od 1 do 2 roku życia
- Okres zdania – **mowa u dziecka** od 2 do 3 roku życia
- Okres swoistej mowy dziecka – **rozwój mowy dziecka** od 3 do 7 roku życia

W tym okresie **rozwój mowy** malucha ciągle postępuje. Słownictwo jest coraz bardziej rozbudowane, rozwija się umiejętność tworzenia zdań złożonych. U czterolatków w dalszym ciągu występują zniekształcenia, ale w nieco mniejszym stopniu. Pojawiają się neologizmy. Dziecko 3-letnie potrafi już się porozumieć z otoczeniem; jego mowa jest już w dużym stopniu ukształtowana, jednak często pojawiają się jeszcze błędy.

- 3-latek powinien już wymawiać wszystkie samogłoski (a, o, e, u, i, y, ę, ą), spółgłoski p, b, m, f, w, ś, ź, ć, dź, ń, k, g, h, t, d, n, l, ł, j. Pojawiają się również głoski takie jak s, z, c, dz. Dziecko umie wypowiadać większość z tych głosek poprawnie w izolacji, a w mowie potocznej zastępuje je głoskami łatwiejszymi. Dziecko zmiękcza głoski s, z, c, dz, sz, ź, cz, dź na głoski ś, ź, ć, dź.

Najczęstsze błędy językowe u 3-latków, które mogą utrzymywać się nawet do 5 roku życia, to:

- tworzenie nowych wyrazów, np. zadzwonić + telefonować – zatelefonic,
- opuszczanie sylaby początkowej lub końcowej: zupa pomidorowa – zupa midolowa,
- przestawianie głosek w wyrazie (brama – mabra),
- głoska r może być wymawiana jako j, l lub ł,
- zamiast f dziecko często wymawia ch i odwrotnie.

Dziecko 4-letnie:

- potrafi rozróżniać przeszłość i przyszłość, zadaje mnóstwo pytań,
- utrwała wymowę spółgłosek s, z, c, dz, przestaje je zamieniać na ich zmiękczone odpowiedniki ś, ź, ć, dź,
- głoski sz, ź, cz, dź może wymieniać na s, z, c, dz – jest to tzw. seplenienie fizjologiczne,
- może wymawiać głoskę r, choć jej brak nie powinien jeszcze niepokoić,
- może pojawić się u niego tzw. hiperpoprawność związana z opanowywaniem nowych, trudnych głosek, np. zastępowanie głosek s, z, c, dz, przez sz, ź, cz, dź - np. sztół, czukierek.

Dziecko 5-letnie:

- mówi zrozumiale, jego wypowiedzi są rozbudowane,
- potrafi już bezbłędnie powtórzyć sz, ź, cz, dź, choć w dłuższych wypowiedziach mogą

- wciąż być zastępowane przez s, z, c, dz,
- wymawia głoskę r (zdarza się, że pojawia się ona dopiero w tym okresie),
- chętnie poprawia innych i samego siebie, szukając prawidłowego brzmienia wyrazu,
- tworzy wypowiedzi uwzględniające kolejność zdarzeń i zależności przyczynowo-skutkowe, są one zwykle poprawne gramatycznie,
- potrafi zrozumieć i wyjaśnić znaczenie słów, opisać cechy przedmiotów; wie, do czego służą.

Dziecko 6-letnie:

- powinno już prawidłowo wymawiać wszystkie głoski oraz powinno mieć opanowane mówienie,
- umie określać położenie przedmiotu względem otoczenia przy pomocy przyimków (nad, pod, obok, między, wewnątrz), powinno poprawnie wymawiać wszystkie dźwięki, nawet te najtrudniejsze do opanowania, czyli głoski sz, ż, cz, dż oraz r,
- potrafi samodzielnie wymyślać wyrazy rozpoczynające się na daną głoskę,
- umie wyklaskiwać liczbę sylab w wyrazie
- umie porównywać (odnajdywać różnice i podobieństwa) oraz klasyfikować przedmioty pod względem wielkości, kształtu, koloru, ciężaru, funkcji użytkowej,
- dokonuje analizy i syntezy słuchowej wyrazów o prostej budowie fonetycznej (tzw. głoskowania),
- wyodrębnia głoski na początku, na końcu i w środku wyrazu,
- określa kierunek (do tyłu, na wprost, w bok).

Etapy rozwoju mowy- normy

Normy **rozwoju mowy** dla poszczególnych etapów rozwoju dziecka od 3 roku życia:

- 3 lata – porozumiewa się prostymi zdaniami, wymawia wszystkie samogłoski i spółgłoski (p, pi, b, bi, m, mi, n, ni, f, fi, w, wi, t, d, n, l, li, ś, ź, dź, j, k, ki, g, gi, ch),
- 4 lata – wymawia głoski s, z, c, dz,
- 5-6 lat – wymawia głoski sz, ż, cz, dż, r,(jest to okres utrwalania wywołanych głosek i często w mowie spontanicznej dziecko wymawia głoski nieprawidłowo)
- 7 lat – ma utrwaloną poprawną wymowę wszystkich głosek oraz opanowaną technikę mówienia.

Bardzo ważne jest, aby pamiętać, że każde dziecko rozwija się we własnym tempie i niewielkie opóźnienia w rozwoju mowy nie powinny być powodem do niepokoju. Rozwój mowy zależy od różnych czynników. Psychofizyczny rozwój dziecka oraz wpływ środowiska odgrywają w kształtowaniu się mowy największą rolę. Opóźnienia we wchodzeniu w poszczególne **etapy rozwoju mowy** nie powinny przekraczać 6 miesięcy w innym przypadku konieczna jest konsultacja z logopedą.